

predlanskim, na vse kriplje beračiti in milodarov pobirati in še invalide, zapuščene rodbine, vdove in sirote usmrtenih očetov, brez zdatne podpore puščati. Slovenski poslanci so torej prav storili, da so glasovali za vojaško takso!

Knez Al. Liechtenstein o sedanjem šolstvu.

Mladi pa vseskozi izvrstno omikani državni poslanec, knez Alojzij Liechtenstein, se slobodno prišteva najizvrstnejšim govornikom naše narodno-konservativne stranke. Knez je rodom Nемеc pa vseskozi pravicoljuben prav avstrijski politikar, ki še utegne kedaj velevažna oseba biti v Avstriji. Dne 26. aprila t. l. je v državnem zboru govoril obširneje o našem šolstvu tako izvrstno, da mu celó liberalno-nemški nasprotniki niso mogli popolnem odreči svojega priznanja! Iz njegovega govora povzamemo sledeče: „Troje napak se meni zdi, da je pri našem šolstvu, ki se morajo iz našega konservativnega stališča grajati in obžalovati. Prvič nam je predraga, drugič brezverska in tretjič raznim avstrijskim narodom premalo pravična.

Najprvje trdim, da je šola uže sedaj predraga, a vendar še potroški niso do tega dokipeli, kakor dokipeti morajo, ako pri njenej sedanjej osnovi še dalje ostanemo. Blagovolite, da Vam reč pojasnim s številkami in podatki iz svoje domovine, iz Štajerskega. Leta 1872 smo iz deželne blagajnice šolskim potrebam odkazali 200.000 fl. Bilo je dosta. Šest let poznej t. j. l. 1878 bilo je više nego 5 krat toliko treba, namreč: 1,436.000 fl. Lani bilo je še več treba, in letos zopet več, ako pri šolah vse ostane, kakor je se osnovalo po novej šolskej postavi. Vsi deželni redni stroški znašali so pa: 3,889.000 fl. to se reče: vsled novih šolskih naredb zavzemajo ljudske šole same skoro $\frac{1}{3}$ vseh deželnih stroškov in da torej za druge potrebe dovolj denarja ni. Te so pa itak uže tolike, da jih skoro ne zmoremo in da je leta 1878 zmanjkalo blagajnici 2,155.000 fl. katere so davkoplačilci z večjimi dokladami morali pokriti. To je res strašansko porušenje finančnih razmer, to pa še v deželi, kakoršna je Štajerska, ki je majhna in čedalje bolj leze v uboštvo. Krivdo tega porušenja pripisuje liberalni deželni odbor razločno novim šolskim razmeram!

Šolski potroški naraščajo tako, da niso v nebenei pravi razmeri do tega, kolikor dežela, okrajji in srenje zmorejo. Vse je preobloženo. Deželni šolski svet je tolik gospod, da mu ne more deželni zbor ničesar dopovedati, on nima nebene odgovornosti nasproti deželnemu zboru. Deželni odbor pogosto z najskromnejšimi prošnjami in željami pri njem ničesar ne opravi, včasih še niti odgovora ne dobi. Ako se kdo v državnem zboru pritoži, pa ga zavračajo rekoč: to ne spada semkaj, to gre v deželni zbor. In tako pošiljajo človeka res od Poncija do Pilata in deželni šolski svet se v svojej birokratičnej zavesti ne zmeni ne za de-

želni zbor, ne za deželni odbor, ne za posamezne okraje, srenje, osebe. On pomnožuje v starih šolah razrede, zaukazuje staviti nove šole, razpisuje in spisuje šolske srenje, kakor se mu poljubi, to pa včasih jako samovoljno in posilno. V dokaz sledeče: v Walkersdorfu pri Ilz-i je vrla štrazredna šola, kder so duhovniki lahko, radi in obilno skrbeli za krščanski nauk. Nedavno je deželni šolski svet ukazal precej daleč od cerkve postaviti novo lrazredno šolo, kder ni mogoče duhovnikom učiti redno krščanskega nauka. Starši so otroke torej tako kakor poprej pošiljali v staro šolo. Nova šola bila je prazna. Tega pa deželni šolski svet ni trpel ter je šolske srenje po sili tako razpisal, da je mnogo učencev iz stare šole potisnil v prazne klopi nove šole zoper razločno željo staršev. Tudi okrajni šolski sveti so nam v njivojej sedanjej sestavi prezamotani in predragi. Obadva, deželni in okrajni šolski svet, morata zelo drugačična biti, ako hočeta res našim potrebam ustrezati.

Drugič trdim, da sedanje šolstvo nikakor ne ustreza poduku in izgoji mladine, kakor bi moralo. (Dalje prihodnjic.)

Gospodarske stvari.

Kako treba rastlinam prilivati ali jih zamakati.

M. Pekoče solnce in suhi vetrovi spomladi in poleti zemljo dostikrat tako izsušijo, da je silna potreba rastlinam prilivati. Mnogim se sicer dozdeva, da je to celo lahko in pripresto delo in malo jih je, ki bi škropilnico v roki premislili, kako se mora to delo prav za prav opraviti, da rastlinam najbolje stori. Na drugi strani bode pa pameten in misleč človek, kateri vidi, kako se naj večkrat zamakanje rastlin vrši, težko do kterega drugega prepričanja prišel nego do tega, da je velik del časa, ki se je na zamakanje obrnil, potrata in da krivo in napačno zamakanje rastlinam le bolj škodi ko koristi, ker po napačnem zamakanju se še prej posuše in konec vzamejo.

Ako se deset litrov mrzle vode vročega dne na 20—30 rastlin razlije, bodo izsušenje vroče zemlje le še bolj pospeševali. Prvič mrzla voda, ki hipoma vroče liste rastline zadene, teh ne okrepeča, ampak le še bolj oslabi. Drugič naredi pičlo polijanje okoli rastline iz prej rahle in drobne prašnate zemlje trdo skorjo, ktera ji vzame lastnost in sposobnost, da brani vročini globokeje v zemljo vdirati, ampak ko trda skorja postane tako imenovani dobri sprejavavec toplote, po katerem vročina še le prav do korenin rastlinskih vdira. Tako se pogosto zgodi, da mnogo več toplote k rastlinam prihaja, kakor bi je, ko bi se rastlinam ne bilo čisto nič ne zamakalo. Le malo jih je, ki bi prevdarili, koliko poprek dežja na štirjaški meter pada, iz česar bi potem izrajtati mogli, koliko je treba vode rastlinam, ki bi jo imele po zamakanju dobiti.

Skušnje so pokazale, da je bolj vspešno, ako se rastlini, kateri bi se imelo na teden sedemkrat štiri litri vode dati, ta množina na dvakrat, ko pa na sedemkrat poda. Ta resnica le takrat ne velja, ako se prst okoli rastline brž, ko se je posušila, zopet dobro razrahlja. Ako se drevesom in grmičevju priliva, se jim voda ne sme tik debla prilivati, ampak v širjem obsegu okoli njega se mora zemlja z njo do dobrega zamočiti. Drevo, ki je za presajanje pripravno, ne sme manj vode na enkrat dobiti kakor 1 hehtoliter.

Male, občutljive rastline se ne smejo nikdar z vodo brž od šterne zamakati, ampak voda mora za take rastline vsakokrat nekoliko časa na solnici stati, da se nekoliko ogreje. Kjer rastline v štirikotnih gredah kupoma stojé, se mora zemlja tudi med temi kupi in gredami polivati. Ako suša delj časa trpi, se mora najmanj 600 litrov vode na deseti del hektare razliti. Drobnejši sadeži, kakor na primer jagode, potrebujejo ob času zorenja več vode in vsi vrtnarji in drugi, ki imajo nekoliko štirjaških metrov s takimi sadeži obsajenih, znajo vrednost vode o takem vremenu ceniti. Sod, ki na dveh kolesih teka in ima škropilnico natak-njeno, delo zamakanja dosti polajšuje. Dobro je tudi in delo težavnega zamakanja se izdatno polajša, ako je na vrtu šterna ali kaki potok, pri katerem se tlačilni smrk, t. j. tlačilna sesalnica s pretočno cevijo tako vstroji, da je mogoče po celem vrtu z nje pomočjo vodo po rastlinah škropiti.

Ne kaže vsakokrat osipavne sadeže zamakati. V navadnih razmerah je dobro, ako se v vročini zemlja okoli njih marljivo rahlja. Tako ostanejo čvrsti in živi. Čas na rahljanje obrnjen je bolj porabljen nego na zamakanje. Suša, ki se spomladi začne in potem delj časa trpi, je rasti zeljšé manj pogubna, kakor pa če mokremu majniku in juniju suh julij ali avgust sledi; ker so rastline, ako suša brž v začetku njihove rasti pritisne, primorane korenine v večjo globočino poganjati, da tam do vlage pridejo. Če je pa majnik in juni preveč moker, rastline tega ne storijo. Njihove rastline ne segajo potem tako globoko, ampak se le bolj pod površjem zemlje širijo, tako, da, če suša nastopi, ne morejo več v globočino segati, ker so že dorastle, in so take, da se suše ne morejo več braniti. Kdor tedaj svoje rastline že spomladi pridno zamaka, pospešuje plitvejšo rast njihovih korenin in jih zadržuje, da ne rastejo več v globočino.

Kdaj se mora zamakanje pričeti, kolikokrat se goditi in koliko vode rastlinam dati, to vedeti je treba pameti, skrbnega opazovanja in dolgoletne skušnje. Zemlja je na raznih krajih tako različna, da je potreba za vsakega vrtnarja, da najprej njene lastnosti dobro prouči in si iz tega ravnila napravi, po katerih se mu gre potem ravnati. Lega vrta, posebne lastnosti zemlje in prsti, nasajeni sadeži, vse to mu mora priti v predvarek. Pravo zamakanje in zalivanje rastlin je tedaj silno

važno delo, na katero se mora vsa pozornost in pazljivost vrtnarjeva obračati.

Bučelarsko društvo mariborsko.

V odborovej seji, ki se je vršila dne 12. dec. 1879 se je sledečo denarničarjevo poročilo odobrilo: Dohodki. Ostali znesek od leta 1878 23 fl. 87 kr. Doneski in darovi udov 105 fl. Prodani panji 3 fl. 80 kr. Za strd in vosek 28 fl. 85 kr. Iznašajo 161 fl. 52 kr. Potroški: Plačanje dolga za l. 1878 16 fl. 77 kr., priredjenje novih panjev 40 fl. 31 kr., za bučelnjakovo opravo in orodje 11 fl. 16 kr., oprava, časniki, sluga in steklenice za strd 18 fl. 77 kr. Iznašajo 87 fl. 1 kr. Ako se potroški od dohodkov odštejejo, ostane še v blagajnici 74 fl. 51 kr. Denarničarjevo poročilo po odbornikih pregledano in potrjeno se zamore s pobotnicami vred od udov bučelarskega društva pri denarničarji g. H. Bancalari (Morič & Comp.) v graškem predmestji vselej pogledati.

To poročilo kaže, da društvo dobro napreduje in dobro gospodari, in se ima zato predstojništvo pred vsem gg. ustanovnikom in podpirajočim ndom, deloma pa tudi temu zahvaliti, da smo v pretečenem letu precej obilo strdi pridelali. Lahko se je torej toliko novošegnih panjev omislilo, da bode posihmal bučelnjak celo poln in da imamo za letošnje mladiče 17 lepih, praznih panjev priredjenih, za vsem pa 31, koji so vsak po 5 fl. med brati vredni.

Društvo imelo je v pretečenem letu 17 celo čvrstih bučelskih rojev ali polnih panjev, izmed katerih sta žalibože dva zaradi gnilobe, prave bučelne kuge, se morala vničiti; eden pa se je moral zaradi pomanjkanja matice v pozni jeseni z drugim zediniti. Ostalo je torej 14 zdravih in dobrih panjev, ki so vsi vkljub velikemu mrazu zimo srečno prestali in dasiravno so nekteri za grizo nekoliko trpeli, so se sedaj v lepem pomladanskem vremenu nagloma okrepili.

Delavnost bučelarskega društva bila je zaradi raznih zaprek le majhna, toda venderle uspešna; tako so se radi vdeleževali gg. bogoslovci nauka o bučeloreji; pripravniki tukajšnjega c. k. učiteljskega pripravništva so se pri bučelnjaku redno podučevali in mnogo ljudi iz dežele in mesta si je pogostoma pazljivo ogledovalo izgledni bučelnjak, novošegne panje, orodje in marsikteri lep bučelnjak je med tem nastal po bližnjih vrtih mesta kakor na kmetih mariborskega okraja. Predstojništvo se v tem letu obilnega pomnoženja svojih bučelic gotovo nadja, torej misli že letos pri nekterih, pozneje pa pri vseh ljudskih šolah marib. okraja napraviti male izgledne bučelnjake, naj bi se tako mladina, kakor tudi prosto ljudstvo lahko v bučeloreji podučevalo. Za poduk bodo radi skrbeli mladi duhovniki in učitelji, ki se sedaj tukaj z veseljem v bučeloreji izobrazujejo.

Tako si prizadeva društvo, opiraje se na izgled ljube nikoli mirujoče bučelice, ktera s sla-

bimi pa združenimi močmi čudapolna dela izvršuje, svoj lepi namen doseči: po razširjevanji bučelarstva nekoliko k dušnemu in telesnemu blagostanju priprostega ljudstva pripomoči.

Maribor dne 21. aprila 1880.

Dr. zdr. Terč, predsednik.

Dopisi.

Iz Maribora. (Ponemčevanje na stroške Slovencev.) Znani „paverski kmet“ Miha Wretzl, sploh „voter Wretzl“ imenovan je tako dolgo vital, da so za Radvanje omislili 2razredno ljudsko šolo, ki je prava mašina ponemčevalnica. Učitelj v njej je rojen Slovenec, g. Jaeger, a veren ponemčevalec. Otrok zabaja tje takih 70, kojih so samo 3 nemški, vsi drugi so Slovenci. Vkljub temu se podučuje vse nemški. Slovenskih črk še otroci niti ne poznajo. Uspeli so žalostni, ker otroci naposled ne znajo ničesar prav, ne nemški, ne slovenski. Nedavno umrlemu nemškutarju Lobniggu so zvrgli sina pri preskušnji za nemško gimnazijo, ker ni znal nič. Katekizem se more le ustmeno razlagati, ker otroci slovenski brati ne vedó, nemški pa ne razumejo. Inšpektor g. Robič je grajal izključivno nemški podučni jezik, toda učitelj je se izgovarjal: „ieh muss“. Ta „muss“ ali „moram“ pa tiči pri nemškutarji Wretzelnu in njegovih „teutonskih“ slovanožrečih v Mariboru. Kajti ko so slovenski poslanci pri visokem ministerstvu se pritožili, dregnolo je se bržčas v Gradec, potem v Maribor in naposled v Radvanje — brezuspešno. Mariborski okrajni šolski svet imel je namreč zaradi tega sejo. Ljudje, ki o šolstvu kaj razumejo: g. inšpektor Robič, č. g. katehet Hrzič in učitelj g. Srnc bil so za to, da bodi v Radvanjski šoli podučni jezik slovensčina z ozirom na nemščino. To je pametno. Ali nemškutarji pod vodstvom dr. Duchatseha itd. so naposled sklenoli: podučni jezik bodi nemščina, in le v 1. razredu naj se ozira na slovensčino. Ovi sklep najavil je se krajnemu šolskemu svetu v Radvanji, prav za prav „votru“ Wretzelnu. Temu je pa še ta sklep bil — preveč. Obletel je vse posestnike ter jih pripravil v to, da so podpisali, naj se izključivno nemški podučuje. Nadlegoval je tudi takšne starše, kateri kakor on nimajo nebene dece. V seji krajnega š. sveta so potem vsi nemškutarji sklenoli, da ostane vse pri nemščini. Edini č. g. katehet Borsečnik je ugovarjal in v zapisnik dal protest zoper nemški podučni jezik pri slovenskih otrocih, dokler bo ova šola veljala kot javna učilnica ter jeni učitelj plačo dobival iz deželne blagajnice, kamor tudi Slovenci vplačujemo 42% debele deželne doklade. Tako je prav! Šola v Radvanji bodi slovenska tako, da se bodo otroci kakor drugih predmetov tudi nemški naučili na podlagi slovenskega podučnega jezika, ali se pa naj proglasi za privatno šolo, katero naj „voter“ Wretzl ali Radvanjčanje sami plačujejo, ako uže

res po sili hočejo v nemško kožo vlesti. Učitelj g. Jaeger naj se zbrise iz javnih učiteljev števila, ako ga je volja ostati v Radvanji ter naj od srenje ali od Wretzelna pričakuje službenih doklad in pokojnine, ne pa iz deželne blagajnice, kamor tudi Slovenci vplačujemo. Tako zahteva očivestna pravica, a ta mora zavladati povsod v Avstriji, tudi v Radvanji, za kar bodo naši poslanci skrbeli!

Od Savinje. (Prošnja za vpeljavo slovenskega podučnega jezika v srednje šole.) Komaj se je oglasilo celjsko mestno starešinstvo zoper nasvet našega poslanca g. dr. Vošnjaka ter ugovarjalo njegovemu predlogu, ki tirja, da se ima popraviti našemu narodu starodavna krivica, ki se nam je godila po vseh šolah: že so se vzbudile tudi naše slovenske občine ter z veseljem podpisavale prošnjo do državnega zbora, naj se sčasoma vpelje slovenski podučni jezik v srednje šole, naj se pa našim dečkom po višjih šolah dá tudi priložnosti, se naučiti nemškega jezika. In čuda zares: Med tem, ko so nemškutarji prejeli le nekoliko njim ugodnih prošenj, jih imajo naši poslanci brez števila na razpolago. Kaj hoče na primer jalov ugovor mestne občine celjske nasproti značajnim slovenskim trgov in soseskam v bližnji in daljni okolici? Edina občina „celjska okolica“, ktera je prosila po svojih srenjskih zastopnikih za vpeljavo slovenskega jezika, velja skoraj toliko, kakor mesto Celje. Kajti mesto šteje nekaj nad 4000 — okolica pa tudi nad 3000 prebivalcev. Zraven tega se mestni očetje zelo goljufajo, ako menijo, da so govorili v imenu vseh mestjanov. Ko bi se v celjskem mestu enako, kakor se je to zgodilo v Ljubljani, podpisavali protest proti sklepu mestnega zastopa, upam, da se zglasi zdatno število volilcev, kateri drugače sodijo, nego mestni očetje. Toda žalostno je zares, da ga nimate v mestnem zboru celjskem moža, kateri bi se upal oglasiti zoper take sklepe! V Mariboru je bil vsaj g. baron Rast pogumen dovolj, da se nij vdal strahovanju nemškutarjev; pri vas nimate žive duše, ki bi se upala nasprotovati nemčurski svojati. Vemo sicer, da sedi v mestnem zboru celjskem sin slovenske matere, ki se včasih tudi rad prišteva našim narodnjakom; zdaj bi bil kaj lahko razodel očitno svojo ljubezen do slovenskega naroda, toda obmolnil je; zapisal celó svoje ime v knjigo sovražnikov slovenskega ljudstva! Pa vsi vaši protesti, dragi nemčurji, so zastonj. Krepki dub naroda našega se je po dolgem spanji probudil in ne bote nam ga več vkovali v železne verige, v katerih ste nas imeli vklenjene toliko stoletij!

Od sv. Ilja pri Velenji. Preljuba vigred se rodi — In oživlja vse stvari — Prelepo ptičice pojo, — Ter rožice cveto! Tako se glasi prvi odstavek spomladanske pesmi, pa tudi prav! Cela narava je najkrasnejše okinčano, za največji praznik priredjeni tempel božji. Kakor o Božiči mrzlega snega, je sedaj drevje polno krasnega cvetja,